

**ДЖОНИ ПЕНКОВ,
който не прилича на нищо
и същевременно е толкова много**

„Между 2012 и 2016 г. направих няколко интервюта с Георги Пенков – Джони. Те бяха проведени в неговия дом и по-точно, в неговия хол, който бе превърнат от Джони в звукозаписно студио. Там той записваше, смесваше и мастерираше своите разностранни аудиовизуални начинания. Джони не приличаше на нищо друго в българската култура и същевременно бе направил толкова много за нея, че е трудно делата му да се обхванат с този текст.“

Светослав Драганов

Джони е роден е на 27 ноември 1933 г. в [София](#). Син е на художника [Иван Пенков](#) и брат на математика [Боян Пенков](#).

Джони: „В България имаме един много консервативен израз – „това на нищо не прилича“ – и то означава, че нещо, което не прилича на старото, е лошо и то няма стойност. Родителите казват на децата си – „това, което го направи сега, на нищо не прилича“, ама то може да е нещо ново и да е ценно. И Бетовен е неприличен, и Айнщайн е неприличен, защото това, което са направили, не е приличало на това, което са правили другите дотогава.“

Разказ от първо лице за детските години

Джони: „Баща ми непрекъснато правеше нещо. Той беше и приложник, и театрален декоратор, и с живопис, и графика се занимаваше, и плакати правеше, беше и преподавател. Пенкилер художник беше, но имаше идеи за три живота. Колкото повече остарявам, толкова повече виждам колко голямо влияние има върху мен баща ми. Той никога, така нарочно не ми е втълпявал нищо. Е, имали сме разговори и спорове, но много малко и въпреки това влиянието му върху мен е много голямо. Не ме е карал да ставам художник или нещо такова. Никога не ме е потискал и аз никога не съм се чувствал, че не съм си аз. И понеже си бях малко шантав от малък, аз съм си бил винаги аз. Той до последния си ден се шегуваше – правеха карнавали със студентите. У нас непрекъснато идваха много интересни хора и се водеха разговори и спорове. Въобще скука не е имало никога.

Майка ми на фона на баща ми беше един по-нормален човек. Тя имаше едно хубаво качество – беше градинарка и цялата ѝ любов беше там. Защото, ако някой си посвети живота на теб, това е отворително. Тя си имаше нейни занимания и аз и брат ми бяхме по-независими.

От малък имах мерак към радиотехниката. Бил съм десет годишен, когато по време на бомбардировките над София, по време на Втората световна война, бяхме евакуирани в Панчарево. Там покрай едни батковци, които се занимаваха с радиотехника, се запалих и аз. В Панчарево имаше един войник, Сенката, който беше началник на склад и ние му давахме ракия, а той ни даваше радиочасти. И така почнах с първия детектор, първия лампов приемник. Тогава немските военни приемници бяха с много качествени части. И така тръгнах като радиолюбител и четях технически книжки на немски и френски от много малък. Тогава разбрах колко са важни формулите. Те са същината на нещата, изразена по прост начин.

Радиолюбителството ми даваше връзка със света. С едно малко предавателче можеше да се свържеш с човек на другия край на земята. Аз бях само слушател. Имах слушателски номер и им изпращах картички, че съм ги чул. Някой се обажда или говори с друг, и аз го чувам и му пращам картичка, че на тази дата съм го чул в България, а той предава например от Мексико. Да знае къде му се чува предавателя и с каква сила. Някой път радиолюбителите са били

единствена връзка и са съобщавали за нещастие или бедствие. И даже има такива случаи, дето се организират от целия свят да помогнат нещо. Интересно е. Аз като си направих първия радиоприемник, с една лампа само, бях в Панчарево, тогава хванах ВВС и чух една песен. Това беше като магия за мен... Но ме подгониха от Държавна сигурност, защото те много следяха да не би някой да има предавател, да става шпионаж... Бяха болни на тема шпионаж и аз от тогава се прехвърлих от телеграфна връзка на звук. Успях да си поръчам от чужбина един високоговорител. Токова ми беше мерак и мечта този високоговорител, че когато получих известие от пощата, че е пристигнал, имах изпит, но не отидох на изпита, а отидох да си взема високоговорителя. И от него направих първото си озвучително тяло. Поправях много радиоапарати. Без пари, защото ми беше интересно. Тоя какво има, оня как е направен... Изобщо имах си някакъв мерак, не цел, а мерак. И тоя мерак и досега не ме оставя.“

За младежките години

Джони: „След като завърших Радиотехника в Техническия университет постъпих на работа в отдел Акустика в Института по кинематография и радио. Там направихме с един колега, Бог да го прости, Иван Вълчев, нискочестотен високоговорител. После изкопирахме един английски лентов високоговорител за високи честоти. И тях започна да ги произвежда завода за високоговорители в Благоевград. После аз с тия два високоговорителя направих едно озвучително тяло, наречено „Гама“, за да може хората да слушат качествено музика вкъщи. И това тяло почна да го произвежда завода в Благоевград. От този високоговорител един българин, който беше търговец в Швеция, беше взел няколко бройки и ги беше изложил на един панаир в Швеция. И там минал шведският крал, много ги харесал и си купил. И тогава станаха модни в Швеция, а ги купуваха от завода в Благоевград.

Баща ми почина през 1957 г. Няколко години по-късно Рангел Вълчанов купи тавана – ателието на баща ми, така че ми стана съсед. В киното влязох покрай него. Най-напред Рангел ме взе в Смолянския театър да им оправя звуковата уредба. Тодор Андрейков беше директор на театъра. Любен Гройс беше режисьор там, въобще бяха се събрали много интересни хора.

През 1960 г. Рангел реши да направи един филм – без хонорари и без пари - "Слънцето и сянката". С лента, останала от продукции, и по сценарий на Иван Стоянович. На мен ми дадоха една Награ и станах звукорежисьор на филма. Снимахме в Несебър през зимата. Беше много приятно, защото никакви туристи няма и имаше едно голямо удобство, че не трябва да ходиш на плаж. Когато монтираха филма, се оказа, че няма музика. И понеже без пари трябва да е, аз срещнах моя приятел Любчо Борисов – Камилата и той ми каза, че има едно момче от Пловдив, което много го бива. И това момче се оказа Милчо Левиев. И поканихме Любчо Борисов, Милчо Левиев и Крум Калъчев. Пускахме им да гледат филма, а те трябваше да импровизират върху картината. Това ми беше първият запис с микс пулт и първото участие в киното.“

<https://www.youtube.com/watch?v=f3vCCAPJ9JQ>

За зрелите години

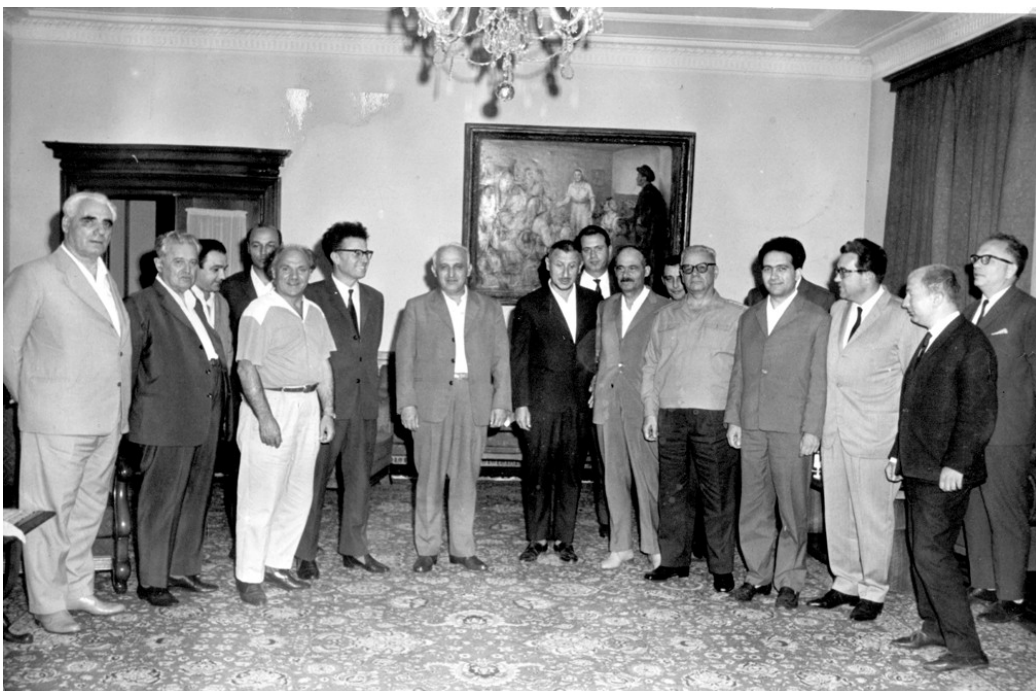
Джони: „През 1965 г. Радой Ралин направи „Фокусите“, които бяха към кинопрегледите. Беше много интересно, защото беше и критично. Тогава работех в Института по акустика, който се намиреше, където сега е БНТ. Документалната студия, където бяха „Фокусите“, също беше там. Отначало се хванах да помагам да записваме като тонрежисьор. През това време бях почнал

да записвам телефонни разговори с един мой приятел, който имаше магнетофон. Тоя мой приятел, бате Мильо (звукорежисьорът Емил Павлов), си беше купил един магнетофон „Телефункен“ и вика: „Дай да се обадим на някого!“, и аз свързах телефона с магнетофона и почнахме – а на тоя, а на она ще се обадим. Тогава имаше една проста работническо-селска бюрокрация, която ни беше завладела и ни командваше. В института имах двама заместник-директори по партийна линия, които даже трудно се подписваха. И понеже „тея“ хора и техния изказ ме дразнеха, аз го изучих. И после „тея“ записи, хората ги презаписваха и се разпространяваха на касетки. Чудя се как не ми направиха нещо, защото бяха много популярни.

<https://www.youtube.com/watch?v=kQSPQ6KC7g4>

Но да се върнем на киното. Отиваме с Оскар Кристанов, Ицко Финци и аз да озвучаваме един „Фокус“ за Авторемонтен завод – Пловдив, в Киноцентъра. Нещо критичен беше. И като отидохме горе, се оказа, че Оскар е забравил текста, който Ицко Финци трябваше да чете, а аз да записвам. Да слезем до София да го вземем, щеше да изтече времето за студиото. И тогава викам на Ицко – „Я, ти като журналист ми задавай въпроси, а аз ще ти отговарям като директора на завода.“ И като го записахме, се изплашихме, защото отговорите и изказа на директора на завода бяха се получили много просташки. А Радой го нямаше. И си викаме, това никога няма да го пуснат. Но идва Радой и ние така, със сведени глави, му пускаме да го чуе и той като му светна лицето, вика – „Идеално!“. И оттогава ме хванаха, къде трябва и не трябва, да измислям и записвам текстове за „Фокусите“.

<https://www.youtube.com/watch?v=KfN8ngjqlAc>

Хората много обичаха „Фокусите“, защото това беше единствената форма на изпускане на парата по това време. Аз си мислех, че участвам в нещо много сериозно, което критикува властта, но после разбрах, че ние работим пак за властта, защото тя поръчваше „Фокуса“. Трябваше да има такива сатирични филми, за да може да покаже пред света, че България вече не е тоталитарна, а демократична република. Но властта не издържа повече от две години, защото през 1967 г. смениха Радой Ралин, сложиха друг главен редактор и с „Фокусите“ се приключи.

Имам вродено чувство да усещам, ако е лъжливо и фалшиво. Винаги има фалшиво, но по времето на социализма имаше много. Всеки се преправяше по някакъв начин да се хареса и даже фалшът стана стил. И лошият език стана стил. Това беше основното, че хората от такъв прост изказ имат страх и уважение. Защото много от овластените хора бяха много прости.

В началото на 70-те нашият директор в Института го смениха с по млад колега. Тогава излезе възможност да се отиде на тримесечна специализация във Франция и новият директор ме пусна. Това бяха специализации със стипендия от международни организации, свързани със звука. Искях да отида във френското радио, защото, когато 1967 г. пътувахме с Рангел Вълчанов по света за снимките на филма „Пътешествие между два бряга“, бяхме за четири дни в Париж и аз отидох във френското радио, и ме посрещнаха много добре там.

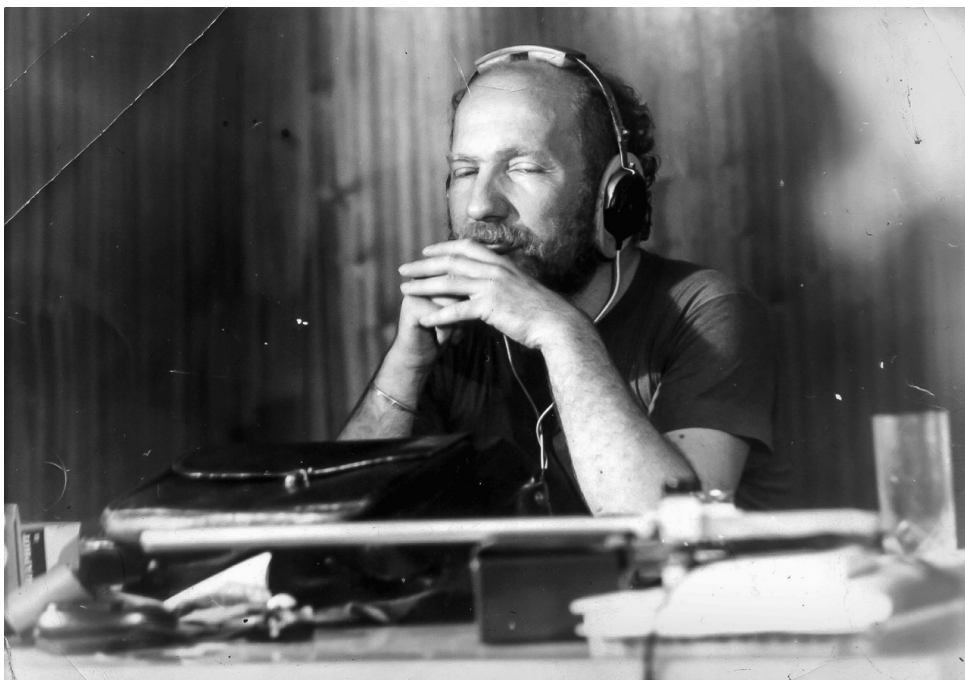
Стипендията ми даваше пари за хотел и храна. Ако отида в хотел, доста скъпо излиза. И разбрах, че от една комуна търсят човек. Беше след 1968 г. и имаше още доста младежко, ляво настроение. Отидох в тая комуна и те ме приеха, защото плащах една четвърт от наема. Беше един голям шестстаен апартамент. Вътре колко души спяха, никога не се знаеше, защото едни идват, други си отиват. Отначало ме приеха доста резервирано. Отивам в банята да се мия, мивката запушена. Отпуших я. След това грамофонът не им работеше. Поправих го и те викат – „Я, от тоя човек има полза.“ И после, като взеха да стават веселби, видяха, че ние, българите, сме професионалисти. Един път беше много смешно, защото... Звъни се и идва един в кухнята изплашен и ми вика – „Жорж, ченгетата те търсят!“. Аз излязох и виждам едни българи от посолството с бели ризи, шлифери и вратовръзки.

След тази специализация се върнах в България. По начало нашата техника не можеше да върви бързо, заради бюрокрацията. Ето тези тонколони, когато ги правих *(б.а. Джони показва тонколоните, които се намират в неговия хол и с които той работи като звукорежисьор)*, виждам, че има едни транзистори, които са хубави и с тях е много по-разумно да се направят. Обаче ако това, да кажем, е през лятото, го разбирам, не мога да ги поръчам за догодина, защото заявките се дават пролетта. Значи, другата година пролетта давам заявка за този транзистор и на третата година, ако дойде, дойде... То беше задачата частите да

бъдат или български, или от социалистическия лагер, но не можеше да няма и по „второ направление“. Западното беше „второ направление“, нашето беше „първо“. Проблемът при нас беше, че не можем без „второ направление“, защото това бяха елементи, които не се произвеждаха тук. Но с този високоговорител имаме успех. Nivox модел 4. Аз с тях си слушам и работя все още. Не са лоши, а те са модел от 1985 г.

Повечето хора искат да растат, да правят кариера. Аз никога не съм искал да стана някакъв. Единственото, което съм искал, е това, което правя, да бъде хубаво. Това са съвсем различни неща и нямат нищо общо с кариерата.

Имах си постоянна работа и само в свободното си време се занимавах с кино, но с голям мерак. През 1973 г. отидохме с Христо Илиев – Чарли на Първата международна седмица на хумора и сатирата в Габрово. Бях взел магнетофон. И като отидохме там... един хумор... Чиновници могат ли да направят хумор?! Имаше и интересни хора, но като цяло казионна работа. И както си вървим по улицата, виждаме един човек – Александър Керков, който продава лотарийни билети и говори едни такива интересни работи – „Всичко на този свят е вятър, само вятърът, дето духа, не е“ и „Светът се свърши, шашкърите останаха“. Запознахме се с него и отидохме да видим къде живее. Той живееше в една стая, без прозорци, нямаше легло, а едно кресло с кашони и той си спи на него. А беше учител по фанфарни музика и много съвестно гледаше на децата. Тогава ни разказа някои работи, записахме неговите песни като „Румба – пик“, която и до ден днешен я ползваме в някои филми. Керков разправяше много интересни работи, той през 30-те години е правил забави в Габрово и сега тихо ни казва: „А, на забавите идваха от РМС-а хора (б.р. организацията на младите комунисти преди 1945 г.) да се срещат и аз фактически съм бил ятак, без да знам, че съм бил.“ Първият филм за него беше на Оскар Кристанов. Само че филмът стана чак 1980 г., защото Оскар не бърза. Но пък направи хубав филм и с него взе много награди – „Вечният музикант“. Нямаше политически работи във филма. Просто историята на един скромен учител и чешит.

<https://www.youtube.com/watch?v=FzWY--pFaGs>

С Оскар Кристанов и Христо Илиев – Чарли имам още няколко хубави филма. В един от тях, „Надвечер“ от 1976 г., звукът играе голяма роля. Нали съм по фолклора и като отидохме на снимки в село Бранковци, веднага попитах има ли музикант и хората ме заведоха при една жена, която пее. И после с песните от тази жена стана целия филм. Оскар ги сложи във филма.

<https://www.youtube.com/watch?v=lqRnBxcH55s>

След това съм работил и със Здравко Драгнев по неговите филми - „Чупетлово“ и други. Тогава осъзнах Здравко колко много разбира от звук. Той е такъв – не се набутва. Много скромнен тип човек. А е учил при Милош Форман.

<https://www.youtube.com/watch?v=v3a5ISgT1ZA>

Хората обаче масово ме свързват с работата по филмите на Георги Стоев – Джеки. Те са винаги по сценарий на Христо Илиев – Чарли и повечето са заснети от Милан Огнянов. Един от тези филми, „Броени дни“, е за празниците и делниците в Бобовдолския затвор.

https://www.youtube.com/watch?v=V_f0K_Vssd4

Заедно сме правили и „Мозайките“, които се излъчваха преди филмите след средата на 80-те години на XX в. Зрителите страшно се забавляваха на минутката със „Ст.н.с.к.т.н. инж. Георги Пенков“, която беше част от „Мозайките“. Идеята за тях беше на Христо Илиев – Чарли. Навремето имаше кинопреглед, който показваше политическите новини и всичко, което се е случило през седмицата. Но като излезе телевизията, прегледът се показваше с една седмица закъснение, защото докато се направи, додето се монтира, да се направят филмови копия и да се разхвърлят по кината в цялата страна, ставаше безсмислено. Хората ги знаят събитията и ти ще им ги показваш с една седмица закъснение... и затова решиха да махнат прегледа. Но имаше и един друг елемент, който аз подразбирам, че на властта тогава им е трябвало малко да се аполитизира населението, както и на запад се прави, да го заглавичкат с всякакви забавни работи, само да не се замисля за основните въпроси. И решиха да се направи вместо кинопрегледа десет минути Мозайка, която показва някакви случки от живота, но не и политическите неща. Но ние успяхме да сложим вътре поне социални проблеми, но не директно политически.

<https://www.youtube.com/watch?v=3RynFZuX0kY>

Никога не съм се занимавал с политика. Не съм се борил с режима тогава, просто съм се съпротивлявал на това, което правят. Те са активните, не аз. За да мога като индивид, да бъда човек. Да не ме считат, че съм в стадото. Защото, за да се чувстваш добре в стадото, най-напред трябва да си овца. И почти успях. Не съм правил никакви антиправителствени и антипартийни действия, обаче с цялото си поведение показвах, че не съм съгласен. Имаше и някои не лоши работи, но най-мне дразнеше ниското ниво на ръководителите. От тези хора не очаквах да има някакво разумно решение. Имаше и нещо друго – те пари нямаха много, защото социалистическата държава е крайно неефективна и не може да създава много материални блага. Обаче те даваха власт. Търговията на властта беше с власт. Вземеш някой, който хич не го бива, но ти го овластиш. Дадеш му някаква длъжност – партиен секретар в научен институт примерно. Той сега ще учи учените как да работят. Той вече има власт. Това раздаваха. Искаш да излезеш в чужбина, ама те трябва да ти разрешат.

Любомир Пипков, големият наш композитор, беше казал за социалистическия реализъм, понеже това беше културата – „социалистическият реализъм е ласкаене на властта с разбираеми за нея средства“. Това беше официалното изкуство. С отделни изключения, разбира се. Изключения винаги има, но тенденцията беше тази. Имаше поръчкови документални филми, за „окръзите“ например, те бяха златни продукции. Големи бюджети, скъпи хотели, банкети за екипа.

То и самият аз, след като съм жив, съм конюнктурен. Никога не съм претендирал, че по времето на социализма съм бил дисидент. Аз съм бил

конформист и то последователен конформист като хиляди други хора. Това го има в цял свят, има официална култура, която се продава и с която се изкарват пари и препитание. Тука официалната култура се поддържаше от държавата и хората, които работят в културата. Хората, които съм записвал по събори и села обаче, нямат нищо общо с официалната култура. Те си пеят, защото им се пее.

Абе то всичко е култура. И най-първобитните общества, и те са имали някаква култура. Това е начин на възприемане на нещата и начин на живот. Само че тези, които имат по-силни армии, считат, че тяхната култура е най-правилната и я налагат на други народи. Баща ми има една приказка – „Изкуството е като гребена на петела, не е нищо съществено, но без него петелът не е петел.“ Той много държеше на българския фолклор и се учеше от него. Бяха правили една експедиция в Добруджа, после издадоха и книга, като документираха къщите, дрехите, песните и музиката на хората там. И аз покрай него се запалих по звуковия фолклор.“

През 1997 група изследователи на автентичния български фолклор, начело с Джони Пенков, обикаля Западните Родопи, търсейки следите на древния епос "Веда Словена" (сборник народни песни, записани през втората половина на XIX век в този район). Попадайки в село Драгичево (в миналото наричано Корова), изследователите се запознават с песните на няколко младите музиканти, които изпълнява местния фолклор в оригиналния му, недокоснат от столетията, вид. Джони Пенков записва тези песни и така се ражда група "Корова" и техният албум „Нещо е екнало“.

<https://www.youtube.com/watch?v=TpBmGMPKhuo>

Джони: „От много години обикалям България и записвам първичния фолклор, който не е обработен и не е станал търговски. Има голяма разлика от фолклора, който пускат по радиото, и първичното народно творчество. Аз ходя по съборите. Има и там канализирани неща, но има и много интересни. Ние сме изостанала страна и тук има такива неща, които в по-напредналите страни няма. Изостаналите страни имат едно основно предимство, че не са напреднали. Развитите страни не знаят нито какво е кеф, нито какво е рахат. Например помаците, те са живели изолирани при турците, защото приели мюсюлманство, но все пак са славяни, българи. След Освобождението пак са ги отделяли, защото са мюсюлмани и те са живели много затворен живот. Там има повече запазени стари български песни, отколкото при ония, които са се развивали. Отидох преди време в Неделино и ми посочиха двама местни певци, и на една полянка те си седнаха и почнаха да пеят. Чудно беше. Тяхното двугласно пеене няма да го чуеш по радиото. Минаха пет-шест години, аз обработих записа, направих го на диск и отидох пак в Неделино на местния събор. И ги търсих къде са тия хора. Показаха ми къде живеят и попаднах на единия от тях. И той, като видя диска, се разплака, защото другият певец, приятелят му, починал. И

пуснаха диска от един балкон и цялата улица се разрева. После се запознах с дъщерята на починалия и тя ми разказа историята на баща си. Имало едно момиче от Неделино, което се оженило и мъжът ѝ отишъл войник. Върнал се и починал. Тя останала с едно дете вдовица. И един по-възрастен мъж се заинтересувал от нея, харесали се и се оженили. И както си стягали къщата, при ремонт една треска влязла в окото на жената. Водили я насам-натам, но тя ослепяла. И после дълги години си живеели и си пеели в къщи. С музика и пеене са общували.“